

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2014.gada 22. septembrī Nr. A-6/12

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Tiesībsarga viedoklis lietā Nr.2014-16-01

Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – tiesībsargs) ir saņēmis Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2014.gada 7.augusta vēstuli Nr.1-04/270-pav, kur norādīts, ka, sagatavojot izskatīšanai lietu Nr.2014-16-01 „Par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 105.pantam”, Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesnese Sanita Osipova pieņēma lēmumu atzīt tiesībsargu par pieaicināto personu lietā. Šajā sakarā tiesībsargs ir uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par jautājumiem, par kuriem pēc viņa ieskata minētajā lietā varētu būt nozīme.

Tiesībsargs ir iepazinies ar Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama (turpmāk – Pieteicējs) 2014.gada 17.aprīļa pieteikumu Satversmes tiesai par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta, ciktāl tas liedz tiesības atjaunot īpašumu personām, kuru īpašums gājis bojā ārēju apstākļu rezultātā un no tā saglabājušies tikai pamati, kādēļ tas nav atjaunojams, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105.panta pirmajam un trešajam teikumam un 91.panta pirmajam teikumam lietā Nr.A420351913 A42-00802-14/22 (turpmāk – Pieteikums), kā arī Latvijas Republikas Saeimas 2014.gada 21.jūlija Atbildes rakstu Nr.1-1-n/239-11/14 (turpmāk – Atbildes raksts), un sniedz šādu viedokli.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lai noteiktu, vai ir pamats izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmei, nepieciešams noskaidrot to patieso jēgu. Gramatiskā iztulkošanas metode ir tikai pirmā no iztulkošanas metodēm, un nav pareizi vadīties vienīgi pēc tiesību normas vārdiskās jēgas. Iztulkojot tiesību normu pēc gramatiskās metodes, rezultāts nav galīgs, un pēc citu iztulkošanas metožu pielietošanas tas ne vienmēr var tikt apstiprināts. Ja tiesību normas pieņēmējs, izsakot savu gribu tekstuāli, to ir izdarījis neprecīzi, jāņem vērā tā patiesā griba¹.

Tiesībsarga ieskatā, konkrētajā lietā ir izvērtējams jautājums, vai ar apstrīdēto tiesību normu interpretācijas ceļā nav iespējams sasniegt taisnīgāko rezultātu, kas cita starpā nodrošina Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) garantēto pamattiesību ievērošanu.

¹ Sk. Satversmes tiesas 2005.gada 22.aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2004-25-03 6.punktu.

Pieteikuma iesniedzēja Pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta interpretāciju ir balstīts uz Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 4.punkta interpretāciju, kas ir sniegta Augstākās tiesas judikatūrā. Pieteicējs, interpretējot apstrīdētās tiesību normas daļu, Pieteikuma 12.punktā ir nonācis pie atziņas, ka „no apstrīdētās normas tvēruma ir nepārprotami skaidrs, ka šis nav tas gadījums, kad būtu pieļaujama pieteicēja nekustamā īpašuma rekonstrukcija, renovācija un restaurācija, jo nav objekta, ko šādā veidā atjaunot. Proti, pieteicēja nekustamais īpašums ir gājis bojā ugunsgrēkā un no tā palikuši tikai pamati, kādēļ to nav iespējams atjaunot atbilstoši Aizsargjoslu likuma 36.panta otrajai daļai, jo tiek radīts jauns būvobjekts, kas nozīmē jaunas ēkas būvniecību”.

Tiesībsarga ieskatā, Pieteicēja 12.punktā norādītais izvērtējums un apgalvojums par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punktu nav vispusīgi izanalizēts, kas liek šaubīties par tā pamatotību.

Iepazīstoties ar Pieteikumā 12.punktā norādīto Augstākās tiesas judikatūru par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 4.punkta interpretāciju, jāsecina, ka Pieteikuma juridiskā argumentācija balstīta uz Aizsargjoslu likuma 1.panta 17.punktā formulētā jēdziena „iepriekšēja apbūve” legāļdefinīcijas piemērošanu, kā arī Satversmes tiesas 2008.gada 11.novembra lēmumā lietā Nr.2008-24-03 (turpmāk – Satversmes tiesas lieta Nr. 2008-24-03) analizētā termina „jauna būvniecība” skaidrojumu.

Tiesībsargs uzskata, ka konkrētajā lietā nav izmantojama iepriekš norādītā judikatūra un Satversmes tiesas lietā Nr. 2008-24-03 norādītā termina „jauna būvniecība” skaidrojums tālāk norādīto apsvērumu dēļ.

1) Vēršam uzmanību, ka Satversmes tiesa lietā Nr.2008-24-03 ir vērtējusi principiāli citus tiesību jautājumus un citas tiesību normas, proti, Rīgas teritorijas plānojuma daļas atbilstību Satversmes 115.pantam. Šajā sakarā Satversmes tiesa cita starpā skatīja jautājumu par jaunas būvniecības plānošanu zemesgabalos, kuri nav apbūvēti. Tieši šajā kontekstā Satversmes tiesas sniedza termina „jauna būvniecība” skaidrojumu, ar jaunu būvniecību saprotot visu veidu būvju projektēšanu un būvdarbus, kuru rezultātā tiek radīti līdz šim vidē nepastāvoši objekti.

Ņemot vērā, ka termins „jauna būvniecība” skaidrojums Satversmes tiesas lietā Nr.2008-24-03 ir analizēts šauri, un lietas apstākļi būtiski atšķiras no šīs lietas apstākļiem, kur pastāvēja jaunbūve – nepabeigta dzīvojamā māja ar izbūvētiem, dabā pastāvošiem pamatiem, tiesībsarga ieskatā pamatots ir secinājums, ka konkrētajā gadījumā, kā arī līdzīgos gadījumos Satversmes tiesas lietā Nr.2008-24-03 sniegtais „jauna būvniecības” skaidrojums nav izmantojams.

2) Attiecībā uz Aizsargjoslu likuma 1.panta 17.punktā definētā jēdziena „iepriekšēja apbūve” piemērošanu, tiesībsargs secina, ka Aizsargjoslu likumā minētais jēdziens izmantots tikai vienā tiesību normā - Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 4.punktā. Šīs tiesību normas daļa paredz viena konkrēta gadījuma noregulējumu, proti, ka ēku un būvju celtniecība vai paplašināšana var notikt ciema robežās, kur bijusi iepriekšēja apbūve. Citās Aizsargjoslu likuma tiesību normās, tostarp Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punktā, likumdevējs, neskatoties uz vairākkārtīgiem šīs tiesību normas grozījumiem, ir izmantojis jēdzienu „esošās ēkas un būves”.

Tiesībsargs pievienojas Saeimas Atbildes raksta 8.lpp. paustajai atziņai: „(..) lai atbilstoši Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 4.punktam konstatētu iepriekšējo apbūvi,

ar mehānisku Aizsargjoslu likuma 1.panta 17.punktā ietvertās leģādefinīcijas piemērošanu nepietiek". Tiesībsarga ieskatā, konkrētajā gadījumā Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta saturs nav atklājams ar Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 4.punkta iepriekš sniegto interpretāciju. Tiesībsargs sliecas domāt par likumdevēja apzinātu gribu Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punktā paredzētos dzīves gadījumus noregulēt ne tikai ar Aizsargjoslu likumā iekļautajām tiesību normām.

Nemot vērā iepriekš norādīto, tiesībsarga ieskatā, Satversmes tiesai lietā būtu jānoskaidro Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta mērķis un patiesā jēga².

Attiecībā par Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta mērķi un patieso jēgu, tiesībsargs sniedz šādu viedokli.

Aizsargjoslu likuma 36.pants nosaka saimnieciskās darbības aprobežojumus aizsargjoslās, precīzāk aprobežojumus Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā. Minētā likuma 36.panta otrā daļa paredz specifiskus aprobežojumus krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē, aizliedzot celt jaunas ēkas un būves un paplašināt esošās.

Apstrīdētā tiesību normas daļa (punkts) paredz izņēmumus no aprobežojumiem, proti, gadījumus, kuros, saskaņojot ar attiecīgo Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi un atbilstoši vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam, tiek:

- 1) renovētas vai restaurētas esošās ēkas un būves;
- 2) būvētas palīgēkas pie esošajām dzīvojamām ēkām vai būvēm;
- 3) rekonstruētas esošās ēkas vai būves, nepārsniedzot esošo būvapjomu, bet, rekonstruējot esošās dzīvojamās ēkas, kuru platība ir mazāka par 150 kvadrātmetriem, to kopējā platība pēc rekonstrukcijas nedrīkst pārsniegt 150 kvadrātmetrus.

Aizsargjoslu likumā nav atrunāts, kas ir saprotams ar tiesību normas daļā visos punktos ietverto jēdzienu „esošās ēkas un būves”. Kā jau tika minēts, vēsturiskā Aizsargjoslu likuma, it īpaši tā 36.panta, tapšanas gaita, liecina, ka likumdevējs apstrīdētajā tiesību normā apzināti nav lietojis terminu „iepriekšēja apbūve”, tādējādi piešķirot īpašu nozīmi jēdzienam „esošās ēkas un būves” attiecīgo dzīves gadījumu noregulēšanā. Lai atklātu jēdziena „esošās ēkas un būves” saturu, ir nepieciešams sistēmiski skatīties, vai tas ir atklājams ar citu normatīvo aktu palīdzību.

Būvniecības likuma 1.panta 3.punkts noteic, ka būve ir būvniecības procesā radies ar zemi saistīts veidojums, kam ir noteikta funkcija. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments 2012.gada 6.janvāra lietā Nr. SKA-35/2012 ir secinājis: „Ja ar zemi saistīts veidojums (kurš bez šādas saiknes nevar pastāvēt) ir uzbūvēts ar mērķi to kādai funkcijai pietiekami ilgstoši uzturēt nākotnē, ir pamats to uzskatīt par būvi (..)”. Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1620 „Noteikumi par būvju klasifikāciju” pielikuma 1.punkts paredz, ka ēkas ir atsevišķi lietojamas apjuntas būves, kurās var iekļūt cilvēki un kuras ir noderīgas vai paredzētas cilvēku un dzīvnieku patvērumam vai priekšmetu turēšanai”.

No minētā izriet, ka, lai atzītu pamatus par būvi no Būvniecības likuma regulējuma viedokļa, pietiek ar pamatu pastāvēšanu, kā arī to mērķi, kādam attiecīgie pamati ir tikuši uzbūvēti. Vienlaicīgi pamati nav atzīstami par ēku, kaut arī to mērķis jeb funkcija, kā, piemēram, izriet no Pieteikuma, ir bijis tos izmantot dzīvojamās mājās būvniecībai.

² Sk. Satversmes tiesas 2013.gada 7.oktobra lēmuma lietā Nr. 2012-25-01 14.3.punktu.

Nemot vērā minēto, Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punktā lietotais termins „esoša ēkas un būve” cita starpā ir saprotams kā pamati Būvniecības likuma izpratnē. Precīzāk izsakoties, ar pamatiem šī termina ietvaros saprotama „esoša būve”.

Secinātais arī attiecināms uz Pieteikumā aprakstīto gadījumu. Proti, dabā pastāv pamati, kas atbilst Būvniecības likuma 1.panta 3.punktā nepieciešamajiem būves kritērijiem, un kuri konkrētajā gadījumā viennozīmīgi bija paredzēti dzīvojamās mājas funkciju pildīšanai.

Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkts nosauc izņēmuma darbības no tiesību normā noteiktajiem aprobežojumiem. Šīs darbības ir: 1) renovācija un restaurācija; 2) palīgēku būvniecība; 3) rekonstrukcija.

Renovācijas un restaurācijas, kā arī rekonstrukcijas legāļdefinīcija paredzēta Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumos Nr.112 „Vispārīgie būvnoteikumi” (turpmāk – Būvnoteikumi). Renovācija ir būves vai tās daļas remonts (kapitālais remonts), lai atjaunotu būvi vai tās daļu, nomainot nolietotojusos nesošos elementus vai konstrukcijas, kā arī mērķtiecīgu funkcionālu vai tehnisku uzlabojumu ieviešana būvē, nemainot tās apjomu un funkciju (Būvnoteikumu 22.punkts). Restaurācija ir būves vēsturiskā veidola atjaunošana, pamatojoties uz vēsturiskās informācijas zinātnisku izpēti (Būvnoteikumu 23.punkts). Rekonstrukcija ir būves vai tās daļas pārbūve, mainot būves vai tās daļas apjomu un mainot vai saglabājot funkciju, vai funkcijas maiņa, nemainot apjomu (Būvnoteikumu 22.punkts). Attiecībā uz palīgēku būvniecību ir būtiski noskaidrot, ko likumdevējs saprot ar „palīgēku”. Aizsargjoslu likuma 1.panta 18.punkts nosaka, ka palīgēka ir ēka (pirts, klēts, garāža, nojume, siltumnīca, ēka dārza inventāra, materiālu un sadzīves priekšmetu glabāšanai u.tml.), kura netiek klasificēta kā dzīvojamā ēka, kurā nav dzīvojamās telpas (pastāvīgai vai sezonas rakstura dzīvošanai) un kura ir funkcionāli piederīga dzīvojamai ēkai.

Tiesībsargs uzskata, ka *prima facie* bojā gājušas dzīvojamās mājas (tai skaitā nepabeigtas dzīvojamās mājas) atjaunošana varētu būt saistīta ar renovāciju, restaurāciju vai rekonstrukciju.

Konkrētajā gadījumā ir pastāvējusi jaunbūve³, kas zemesgrāmatā ir apzīmēta kā nepabeigta dzīvojamā māja⁴, taču acīmredzams ir personas mērķis – uzbūvēt dzīvojamo māju. Šajā gadījumā nav runa par vēsturiski dabā pastāvošiem pamatu fragmentiem, bet salīdzinoši nesenā laika periodā (2003.gada 6.janvārī) bojā gājušu nepabeigtu dzīvojamo māju, uz kuras būvniecību personai bija radusies tiesiskā paļāvība, proti, no valsts puses personai ir bijis dots akcepts, ka aizsargjoslā var tikt uzbūvēta un atrasties attiecīga būve (ēka). Būtisks un izšķirošs apstāklis konkrētajā gadījumā ir tas, ka nepabeigtā dzīvojamā māja ir gājusi bojā ārēju apstākļu rezultātā, tādējādi faktiski būvobjektam un tajā izpildītajiem būvdarbiem ir nodarīts kaitējums un objektīvu apstākļu dēļ ir nepieciešams veikt papildus (atkārtotus) būvdarbus, pirmkārt, lai atjaunotu būves apjomu dabā, otrkārt, lai pabeigtu dzīvojamās mājas būvniecību. Papildus (atkārtoti) būvdarbi ir nepieciešami, tai skaitā, lai novērstu ārēju apstākļu rezultātā radītās sekas un pienācīgi varētu tikt pabeigta dzīvojamās mājas būvniecība. Bez attiecīgajiem papildus būvdarbiem nav iespējams sasniegt rezultātu, kāds bija paredzēts iepriekš akceptētajā būvprojektā.

³ Jaunbūves definīciju atrunā Nekustamā īpašuma kadastra likuma 1.panta 13.punkts, nosakot, ka jaunbūve ir būve, kurai līdz tās nodošanai ekspluatācijā atbilstoši būvniecību regulējošo normatīvo aktu prasībām izbūvēts vismaz nulles cikls. Tādējādi, jaunbūve, atbilstoši iepriekš norādītajam, tāpat kā pamati, ir būve Būvniecības likuma izpratnē.

⁴ Tiesībsarga rīcībā nav informācijas kāds apjoms tai ir bijis pirms bojā ejas.

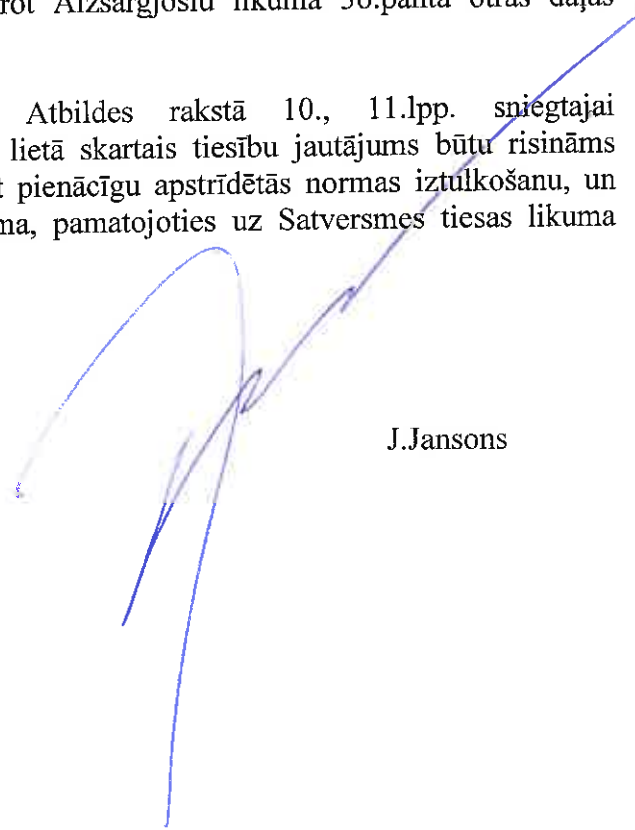
pabeigtu dzīvojamās mājas būvniecību. Papildus (atkārtoti) būvdarbi ir nepieciešami, tai skaitā, lai novērstu ārēju apstākļu rezultātā radītās sekas un pienācīgi varētu tikt pabeigta dzīvojamās mājas būvniecība. Bez attiecīgajiem papildus būvdarbiem nav iespējams sasniegt rezultātu, kāds bija paredzēts iepriekš akceptētajā būvprojektā.

Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā, uz nepabeigtu dzīvojamo māju, kura daļēji gājusi bojā ārēju apstākļu rezultātā, izmantojot tiesību normu sistēmisko un teleoloģisko interpretācijas metodi, ir iespējams piemērot Aizsargjoslu likuma 36.panta otrās daļas 1.punkta noteikumus.

Tiesībsargs pievienojas Saeimas Atbildes rakstā 10., 11.lpp. sniegtajai argumentācijai, tai skaitā, secinot, ka šajā lietā skartais tiesību jautājums būtu risināms tiesību normas interpretācijas ceļā, veicinot pienācīgu apstrīdētās normas iztulkošanu, un tiesvedība lietā Nr.2014-16-01 ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 6.punktu.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Upmacis, 67201407
Dainis.upmacis@tiesibsargs.lv

Koņuševskis, 67201412
Raimonds.konusevskis@tiesibsargs.lv

